

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 72/2002 vp**

Hallituksen esitys laeiksi väestötietolain ja henkilökorttilain muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallintovaliokunta on 16 päivänä joulukuuta 2002 pyytänyt perustuslakivaliokunnalta lausunnon hallituksen esityksestä laeiksi väestötietolain ja henkilökorttilain muuttamisesta (HE 236/2002 vp). Lausuntopyynnössä kiinnitetään erityisesti huomiota 2. lakiehdotuksen johdosta henkilötietojen käsittelyyn ja tietosuojaan sekä henkilökortin myöntämiseen liittyvään toimivaltaisuuteen.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöjohtaja Pertti Laitinen, lainsäädäntöneuvos Terhi Lehtonen ja ylitarkastaja Pasi Nokelainen, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Eija Siitari-Vanne, oikeusministeriö
- osastopäällikkö Juhani Rantamäki ja lakimies Reijo Hyvönen, Kansaneläkelaitos
- professori Mikael Hidén
- professori Olli Mäenpää
- professori Ilkka Saraviita
- professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väestötietolakia siten, että siinä otetaan huomioon uusi sähköisistä allekirjoituksista annettu laki. Lisäksi henkilökorttilakiin ja väestötietolakiin tehdään muutokset, jotka johtuvat sähköisen asioinnin kehittämistarpeista. Sähköisen asioinnin mahdollistavien korttien määrän lisäämiseen liittyvät muutokset koskevat sähköisen henkilökortin ja sosiaaliturvakortin yhdistämistä yhdeksi yhteiseksi valtion viranomaisen antamaksi sähköisessä asiointissa käytettäväksi asiointikortiksi.

Sähköisistä allekirjoituksista annetusta laista johtuvat väestötietolain muutosehdotukset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu. Sähköisen asioinnin kehittämistarpeista johtuvat väestötietolain ja henkilökorttilain muutosehdotukset ovat tarkoitetut tulemaan voimaan syksyllä 2003.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa käsitellään ehdotuksia henkilötietojen käsittelyn ja oikeusturvan kannalta. Hallitus on katsonut, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yksi asiointikortti

Kihlakunnan poliisilaitoksen antama henkilökortti voi nykyisin olla tavallinen henkilökortti tai sähköisessä asiointissa tarvittavan teknisen osan sisältävä sähköinen henkilökortti, joka on otettu säädosperusteisesti käyttöön 1.12.1999. Sähköistä henkilökorttia voidaan käyttää henkilöllisyyden osoittavana asiakirjana tavallisen henkilökortin tapaan, minkä lisäksi se on hyväksytty viralliseksi matkustusasiakirjaksi 15 Euroopan maassa.

Poliisiin antamaan henkilökorttiin sisällytetään henkilökorttilain 1 ja 3 §:n muutosehdotusten mukaan sähköisessä asiointissa tarvittava tekninen osa aina, jollei kysymys ole väliaikaisesta tai alaikäiselle ilman huoltajien suostumusta annettavasta henkilökortista. Tähän tekniseen osaan talletetaan Väestörekisterikeskuksen myöntämän, väestötietolain 20 §:ssä tarkoitetun kansalaisvarmenteen tiedot, sähköisen asiointin edellyttämät kortinhaltijan tunnistautumistiedot ja välttämättömät tekniset tiedot. Henkilökortin tekniseen osaan voidaan kortinhaltijan pyynnöstä tallettaa eri käyttötarkoituksiin liittyviä teknisiä sovelluksia ja tietoja. Nämä voivat 3 a §:n 3 momentin mukaan olla sairausvakuutusta koskevia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisessä asiointissa tarvittavia tietoja (ks. myös 4 mom.). Niiden tallettamisesta ja merkitsemisestä henkilökortille päättää hakemuksesta Kansaneläkelaitos. Uudistuksen tavoitteena on, että sähköisessä asiointissa on käytössä yksi kortti. Uudistus ei kuitenkaan vaikuta Kansaneläkelaitoksen nykyiseen toimivaltaan antaa sairausvakuuskortti eli ns. Kela-kortti.

Näiden ehdotusten valtiosääntöoikeudellinen ongelma koskee sitä, ovatko ne sopusoinnussa perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädettyyn yksityiselämän suojan kuuluvan henkilötietojen suojan kanssa. Sääntelyn mahdollinen ongelmallisuus johtuu ennen muuta siitä, että korttiin merkitään 3 a §:n 3 momentissa tarkoitettuja ar-

kaluonteisia tietoja ja että korttia käytetään eri tarkoituksiin.

Henkilökortin tekninen osa voidaan ja se on valiokunnan saaman selvityksen mukaan nimenomaisesti tarkoituskin tehdä sellaiseksi, että jokainen siihen talletettava sovellus muodostaa oman, tavallaan suljetun kokonaisuutensa. Tällöin myös voidaan teknisesti määritellä, ketkä kortin lukijat voivat päästä mihinkin tietoihin. Määrittelyn tulee itsestään selvästi vastata laeissa olevia säännöksiä tietojensaantiin oikeuteutista. Näin ymmärrettynä uudistus ei ole ongelmallinen perustuslain kannalta. Henkilökorttilaissa on valiokunnan mielestä kuitenkin tarpeen säätää se keskeinen seikka, että eri sovellukset tietoineen tulee tallettaa henkilökortin tekniseen osaan tavalla, joka estää oikeudettomia käyttämästä ja lukemasta niitä.

Henkilökortin myöntämisen toimivaltakysymykset

Henkilökorttilain 6 §:n 2 momentin muutosehdotus koskee tapauksia, joissa henkilökorttiin on tarkoitus merkitä sairausvakuutusta koskevia sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sähköisessä asiointissa tarvittavia tietoja. Näiden tietojen tallettamisesta päättää Kansaneläkelaitos, kun taas henkilökortin myöntää poliisi. Hakemus voidaan tällaisessa tapauksessa yleensä jättää poliisin toimipisteiden lisäksi myös sille Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistolle, jonka kanssa poliisi on tehnyt julkisen hallinnon asiakaspalvelujen järjestämisestä yhteisissä palveluyksiköissä annetussa laissa tarkoitetun sopimuksen. Jos henkilökorttihakemus on jätetty poliisilaitokselle, poliisi toimittaa kyseisten tietojen tallettamista koskevan pyynnön Kansaneläkelaitokselle.

Ehdotuksen tarkoituksena on, että henkilökorttihakemuksen käsittelyyn näissä tapauksissa osallistuvista Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoista sovitaan poliisiin ja Kansaneläkelaitoksen kesken. Tarkkaan ottaen ehdotuksen sanamuodon perusteella on kysymys siitä, että tällöin henkilökorttihakemus ja siihen liittyvä

pyyntö 3 a §:ssä tarkoitettujen tietojen tallettamisesta voidaan jättää paikallistoimistolle. Kansaneläkelaitosta koskevista säännöksistä tai laitoksen omista ratkaisuista sisäisestä tehtävien- jaostaan riippuu, millä tavoin 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettua Kansaneläkelaitoksen päätösvaltaa käytetään.

Tällainen sääntelytarkoitus on täysin hyväksyttävä, eikä siihen liity valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellisiä näkökohtia. Valiokunta kiinnittää kuitenkin yleisesti huomiota tarpeeseen arvioida tulevaisuudessa 6 §:n 2 momentissa viitatus lain suhdetta perustuslakiin etenkin sen vuoksi, että laki on säädetty ennen perusoikeusuudistusta ja perustuslain kokonaisuudistusta.

Muita seikkoja

1. lakiehdotuksen 4 §. Asetuksenantovaltuudessa tulee mainita asetuksenantaja. Valiokunta

kiinnittää huomiota myös siihen, onko valtuus syytä rajoittaa koskemaan vain Suomen kansallista koskevia tietoja.

2. lakiehdotuksen 14 §. Lisäsehdotuksen pykäläteksti eroaa perusteluista ilmenevästä tarkoituksesta. Valiokunnan käsityksen mukaan sääntelyn tulee rakentua sille perusteluista näkyvälle ajatukselle, että rekisteriin merkitään tiedot niistä henkilöistä, joiden henkilökorttiin on talletettu 3 a §:ssä tarkoitettuja tietoja.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta kunnioittavasti esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 30 päivänä tammikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Paula Kokkonen /kok
vpj. Riitta Prusti /sd
jäs. Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vas
Jouko Jääskeläinen /kd
Saara Karhu /sd
Marjukka Karttunen /kok

Jouni Lehtimäki /kok
Pekka Nousiainen /kesk
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /kesk
Pekka Ravi /kok
Markku Rossi /kesk
vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jarmo Vuorinen.